

REMISSVAR

2018-09-28
Dnr 3.9:0440/18

Näringsdepartementet
Mäster Samuelsgatan 70,
111 21 Stockholm

Betänkandet (SOU, 2018:35) Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar

Dnr N2018/02915/BB

Utredningens primära uppdrag har varit att kartlägga hur kommunerna arbetar med att analysera och hantera efterfrågan och bostadsbehovet hos grupper med en svag ställning på bostadsmarknaden ur ett lokalt och regionalt perspektiv samt kartlägga hur kommunerna använder olika verktyg och belysa vilka avvägningar de gör för att tillgodose dessa behov. Utredningen ska också ha analyserat behovet av vägledning eller kompletterande kommunala verktyg i syfte att underlätta arbetet med bostadsförsörjningsfrågor för grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Slutligen får utredningen vid behov föreslå förändringar i lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar och angränsande lagstiftning, som kan leda till att efterfrågan och bostadsbehovet hos grupper med svag ställning på bostadsmarknaden tillgodoses på ett ändamålsenligt sätt.

Ett uteblivet barnrättsperspektiv

Barnombudsmannen ger synpunkter med utgångspunkt i vårt uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter och intressen utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Den 1 januari 2020 ska barnkonventionen bli lag. Utifrån det ser Barnombudsmannen med förvåning att det i utredningen saknas både ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv. Utredningen konstaterar att sedan 2000 har förutsättningarna på bostadsmarknaden förändrats i några betydelsefulla avseenden. Inkomstspridningen har ökat samtidigt som priset på ägda bostäder har ökat mycket snabbare än inkomsterna. Fler hushåll saknar idag möjlighet att köpa en bostad av ekonomiska skäl. Samtidigt har andelen hyresbostäder i bostadsbeståndet minskat. Konkurrensen om de bostäder som blir lediga för uthyrning ökar, vilket försvårar både tillträde till bostadsmarknaden och möjligheterna att anpassa boendet efter förändrade levnadsförhållanden.

I direktivet belyser regeringen att det är oroande att det finns indikationer på att vissa grupper på bostadsmarknaden är trångbodda, att den sekundära bostadsmarknaden växer och att socialtjänsten vittnar om att de idag möter personer vars avgörande problem är att de inte får tag i en bostad på den reguljära bostadsmarknaden. En bostadssituation där hushåll har svårt att etablera sig på bostadsmarknaden eller svårt att hitta en bostad som motsvarar livssituationen

Barnombudsmannen
Box 22106
104 22 Stockholm
Norr Mälärstrand 6
Telefon 08-692 29 50
Fax 08-654 62 77
www.barnombudsmannen.se

kan enligt regeringen påverka barns uppväxtvillkor. Barnombudsmannen anser att utredningen utifrån direktiven borde tagit tillfället i akt att särskilt kartlägga hur kommunerna arbetar med att analysera och hantera efterfrågan och bostadsbehovet hos gruppen barnfamiljer med svag ställning på bostadsmarknaden.

Barnets rättigheter utifrån barnkonventionen

Artikel 27 i barnkonventionen slår fast barnets rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Konventionsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att bistå barnets vårdnadshavare för att säkerställa barnets rätt till en skälig levnadsstandard och vid behov erbjuda materiellt bistånd och utarbeta stödprogram för att garantera denna rättighet gällande bostad. Enligt FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté) ska rätten till bostad tolkas som en rätt att bo någonstans i trygghet, fred och under värdiga former.¹

Bostaden behöver skapa förutsättningar för barnet att få sin rätt till lek, vila fritid enligt artikel 31 i barnkonventionen tillgodosedd samt förutsättningar till studiero i hemmet för att säkra barnets rätt till utbildning enligt artikel 28 och 29 i barnkonventionen.

Bostaden ska stödja barnets rätt till liv och utveckling i enlighet med konventionens artikel 6. I alla beslut som rör barn ska barnets åsikter i första hand beaktas utifrån vad som bedöms vara barnets bästa enligt barnkonventionens artikel 12 och artikel 3. Dessa rättigheter ska garanteras varje barn i Sverige utan åtskillnad i enlighet med barnkonventionens artikel 2. FN:s barnrättskommitté betonar att rätten till bostad hänger samman med alla andra rättigheter i barnkonventionen.²

Barn berättar

I Barnombudsmannens rapport "Inget rum för trygghet – barn om vräkning och hemlöshet"³ berättar barn om att en vräkning innebär att det trygga rummet slås i spillror. Konsekvenserna blir allvarliga, långvariga och berör livets alla områden, trygghet, studier, fritid, sociala kontakter samt relationen till föräldrarna. Abel som bor tillsammans med hela sin familj i ett rum på hotell för bostadslösa berättar att det är stökigt på rummet och att han har svårt att hitta sina saker på morgonen när han ska till skolan. "Och barnet som gråter på natten, det är hur jag känner på nätterna, jag kan inte sova. Det är så mycket ljud". Haakim berättar också att han tycker det är trångt: "Det är åtta barn i ett rum, åtta barn och en mamma. Socialen säger att vi får hitta en bostad själva. Det är väldigt trångt (. . .) det är väldigt bråkigt här (. . .)".

Axel, som efter vräkningen hamnade i en kolonistuga utan rinnande vatten mitt i vintern, berättar om hur mamman försäkrade socialtjänsten om att hon hade ordnat en lägenhet efter vräkningen: "De tog [mamma] på orden och så var det inget mer med det. Ingen uppföljning, ingenting. Inget besök i det nya boendet som mamma påstod fanns."

Alla barn som Barnombudsmannen talar med som upplevt en vräkning berättar hur deras liv påverkades på ett fundamentalt vis av händelsen. De berättar att de

¹ FN:s barnrättskommitté. Rapport från den elfte sessionen, januari 1996, CRC/C/50 s 77 och 79.

² FN:s barnrättskommitté. Rapport från den elfte sessionen, januari 1996, CRC/C/50 s 77 och 79.

³ Barnombudsmannen. Inget rum för trygghet- barn om vräkning och hemlöshet. Temarapport max 18. 2016.

hamnade i en lång period av hemlöshet, i vissa fall hela barndomen, där de flackade mellan olika boenden såsom vandrarhem, inneboende hos släktingar och vänner, svarta kontrakt eller undermåliga boenden som kolonistugor. De nya boendena präglas ofta av otrygghet eller stor trångboddhet, de många flyttarna innebär att skolgången blir lidande och att många underpresterar eller avbryter sina studier i förtid. Barnen berättar om skam och pinsamhet som påverkar de sociala relationerna och att man inte längre kan bjuda hem vänner. Relationen till föräldrarna har i vissa fall försämrats på grund av trångboddhet och en svår ekonomisk situation. I vissa situationer börjar barnen missbruka för att orka med vardagen eller flyttar runt mellan äldre pojkvänner med egen lägenhet.

En pojke berättar: "bland orkade man inte packa upp grejer mellan alla flyttar. Man bara lät det stå i kartongerna. Datorn var väl det enda jag orkade packa upp egentligen, och sedan hade jag kläderna i en väska."

En flicka som flera år efter vräkningen fortfarande bor i tillfälliga bostadslösningar berättar om hur hon känner sig: "Jag har ett skitliv. Det gör mer ont att le och leka att jag har världens bästa liv när jag har ett väldigt uselt... det är en katastrof. Jag sitter hellre på mitt rum och gråter."

Utredningens förslag

Barnombudsmannen ställer sig positiv till att utredningen föreslår en ny bostadsförsörjningslag för att skapa förutsättningar att trygga invånarnas rätt till bostad. Rätten till en trygg och långsiktig bostad är viktig ur ett barnrättsperspektiv och för att tillmötesgå Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen. Barnombudsmannen anser att rätten till bostad bör definieras så att det blir tydligt för barn att veta vad de kan utkräva.

Barnombudsmannen är positiv till förslaget att regeringen bör vidta flertalet åtgärder för att öka kunskapen om den faktiska bostadssituationen och skapa möjlighet att följa förändringar via statistik. Idag finns ingen enhetlighet i hur kommuner mäter och följer upp barns boendesituation och hemlöshet. Barnombudsmannen anser att det är viktigt att nationell statistik kring barns boendesituation tas fram då det är en förutsättning för att följa utvecklingen av både hemlöshet och osäkra boendesituationer bland barn. Detta är ett förslag som Barnombudsmannen lade fram 2016.⁴ I de kommunala kartläggningar som finns i framförallt storstadsområden framkommer att andelen barnfamiljer bland de allra mest utsatta på bostadsmarknaden, de akut hemlösa, ökar kraftigt samtidigt som antalet vuxna i akut hemlöshet är förhållandevis statisk. Barnombudsmannen känner stor oro för denna utveckling då frånvaron av ett tryggt och stabilt boende är en förutsättning för att barnet ska få många av sina rättigheter tillgodosedda.

FN:s barnrättskommitté är tydlig med att konventionsstaterna ska ha en god uppfattning om barns levnadssituation i landet. Jämförbara data som kan granskas bidrar till ökad öppenhet, minskad risk för rättsövergrepp och ökar tilltron till rättsstaten. Enligt artikel 4 i barnkonventionen ska konventionsstaterna vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra rättigheterna enligt konventionen. Barnombudsmannen anser därför att enhetlig nationell statistik över hur många barn under 18 år som placeras i tillfälliga

---

⁴ Barnombudsmannen, Inget rum för trygghet – barn och unga om vräkning och hemlöshet. Temarapport Max 18, 2016.

boendelösningar måste samlas in. I statistiken bör det även finnas uppgifter om hur länge barnet har vistats på boendet.

Barnrättsperspektivet saknas helt i förslaget till den nya bostadsförsörjningslagen. Barnombudsmannen anser att ett barnrättsperspektiv behöver genomsyra lagstiftningen och kan specifikt införas i exempelvis 3, 6 och 7§§ så att efterfrågan och bostadsbehovet hos barnfamiljer med svag ställning på bostadsmarknaden tillgodoses på ett ändamålsenligt sätt.

Barnombudsmannen anser att utredningen även kunde gått längre i sin befogenhet att föreslå förändringar i angränsande lagstiftning. I socialtjänstlagen bör det framgå att socialtjänsten har ett ansvar för att inget barn vräks till hemlöshet samt att hemlösa barnfamiljer garanteras ett långsiktigt boende som ger utrymme för vila, lek och studier. Barnombudsmannen är medveten om att utredningen om översyn av socialtjänstlagen⁵ ska analysera socialtjänstens roll och ansvar för frågor som kommunen normalt inte kan råda över, exempelvis bostadsfrågor. Barnombudsmannen anser dock att en utredning om ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar trots detta borde lyft frågan.

Idag finns det en mängd olika begrepp och definitioner som rör hemlöshet och skälig levnadsnivå, detta är problematiskt då det riskerar att skapa ojämlikhet och oförutsebarhet. Barnombudsmannen anser att en definition är viktig för att veta då barnets rätt till en skälig levnadsstandard rörande boendet är tillgodosett eller ej. Idag finns det ingen lagstadgad definition av vad som menas med skälig levnadsnivå. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har definierat vad de anser att ingår för att en skälig levnadsnivå ska anses uppfyllt. Barnombudsmannen anser att en definierad nivå för skälig levnadsnivå måste lagfästas så att det finns en förutsebarhet när barnkonventionen blir lag.

Föredragande i ärendet har varit utredarna Fanny Davidsson och Jonas Karlsson.

Elisabeth Dahlin
barnombudsman

---

⁵ Översyn av socialtjänstlagen dir 2017:39